

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 4 (1889)

Rubrik: Provas da divers dialects
Autor: [s.n.]

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 11.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Provas da divers dialects.

Sour las traís publicatiuns seguaintas, las quelas vegnan tottas traís da Falisour, am permetti dad' aggiundscher eng paer cuortas remarchias.

1. La „chianzun dalla Steila“ spoardscha eng cert antaress ethnologic. Ilg „eir culla steila“ è egna moda viglia à Falisour. Ilg davos zè d'ilg on vaun ilgs mats de scola da ches' an chesa culla steila e chiantan la chianzun, nomnaeda della steila ziev' egna melodeia fez simpla. P' ilg giaveisch d' eng vantireivel bun on survengni paun cun paira, nouschs, ving e vinars ec. Quellas provischiuns vegnan consimendas an compagnieia las dumengias zieva-mezzè nella steiva da scola, an grond' allegreia, e zieva tot chi vo à schluzalaer.

Ell' è screzza an dialect da N' Azadeng 'ota cun exceptiun d'eng sulett plaed; que è alla feng d' la lengia 11 „pissier“, anpè da pissèr sco lengia No. 6. Pissier è mess co bi par faer corresponder cun „ir“ nella lengia precedainta.

2. Ilg contract da compra d'ilg on 1683 nun è dialect sciett d' la nostra vischaunchia, ma ò foarza eng anteress palla si' antiquitaet, siand el eng d' ilgs raers documaints vilgs screz an rumaunch.

3. L' istoargietta d' la ratt' oarva è translataeda or d' ilg Tudaisch, d' ilg mes bap barmeir, an dialect la Falisour, e po completaer egna publicatiun correspondentia nelg Novellist (1867) d' ilg Signour Professer Buehler.

Er quellas notizchias cò en rumaunsch da Falisour e vi ef bi auch faer attent, chia „aun“ veng pronunziò „ang“, ilg „g“ scasi met. Ilg „u“ zieva ilg „q“ resta met.

Coira, ilgs 30 da Zarcladour 1889.

Dr. Lorenz.

1. Dialect da Falisour.

La ratta orva.

Traunter tot' las beschias, chi 'stegnen se damaneivel dil craschzaun, è strousch egna schi poich bainvesa sco la ratta. Et totegnia haun las rattas lour bounas calitaets. Eng hom doct, chi er' adiso d' observaer exactamainz tot que ch' el vazeiva, ans quenta la sequainta histoargia. Ef nun steiva vair baing e stett perque la daman eng' houra pi zi an lez cu schigliò, m' devertend cun lizer. An egna giaeda sentet ef anzachiè a muschigniaer vedvart il mes lez. Ef gard ve e vez egna zouvna ratta, alhoura aunch' egna a gneir or d'egna fora. Il prem zettan ellas tot giaz giaz gardont antuorn da tottas varts cun lour ilgs glischaints. Cur chi schminetten d' asser sgeiras, curetten ellas per staunza antuorn, cerchiond, schi chiatessen anzache da mangiaer. I giascheiven propi cruostas d' paun antuorn ed ef spizeiva, chi las magliessen avaunt ilgs mes igls. Ma que nun scuntret, pitost festinetten ellas anavos ainten lour taunas. Ef smineiv' il prem, chi'm vessen anachüert e fessen perque fuzegdas, ma er in quist m' haveivi fallò. Zieva pocs mumaints turnetten ellas, ma bech sulettes, dimperse an cumpagneia d'egna ratta bgler pi gronda ed evidentamainz viglia, chi rabaglietten stumplond e trazond or d' la fora selg lia, anoua las cruostas giaischeiven. Ef nun saveiva zond beich, chie chia que dess manizaer, anfeng ch' ef tandem m'anacordschet, chia la viglia ratta er' orva. Perchie ef vazeiva, ch' ella palpaiva zieva las cruostas, anfeng ch' ella tanschet egna, e za, ch'er il correr pareiv' alla gneir gref, schi' la porteiven las zouvnas ils tochets notiers spaer ella sainza magliaer sez il minim da que. Ef ves guzent mes tiers aunch' ampò d'la mi collazchiun, chi steiv' avaunt me, per la viglia ratta, scha nu ves tami da scurantaer la brava famiglia da rattas. Ma ef era propi commovi dalla bainvuglienscha filaela dellas zouvnas beschias, chi fadscheiven per lur inazidaunta mamma ple co bglers craszauns. Scha tot' las rattas en usche antenzionaedas, sco quistas duas, alloura nun paia per quellas il proverbi, chi fo vergognia lis craszauns: „Eng bap po pi chiunsch nudriaer diasch unfaunts, cu diasch unfaunts eng bap.“

Chanzun della Staila,

chanteda dals Infants da Scola, il di da St. Silveister, giand da
Ches' in chesa.

In nom da Dieu vulains nus cumanzèr,
Ils traïs saenchs Raigs vulains nus dechantèr;
Els passettan la chesa d' Herodes cun nom,
Herodes guardaiv giu or d'ün balcun;
Inua vulais ir Vus traïs Signuors?
In Betlahem vains nus il pissèr!
Hoaz stè a quia, piglè per boen,
Da baiver e da mangèr vulains bain daer,
Et ün bun let as imprastaer.
Per vairas, per vairas, chia nus stuvains ir,
A Betlahem vains nus il pissier.
Passettan la chesa d' Herodes da fat,
Paraiva la Staila inter' et intrat;
Co gettan els fina Betlahem,
Chatettan Maria cun seise Mattet,
Co haun els s'miss gio et il haun adurò,
Or, Myrh' et Intschains il haun preschento,
Quel nouv Infantet, quel saja ludo;
Ludo et ingrazcho saja la Senchia Trinitaed,
Dad huoss' invia et saimper me amen!

Ans veise eir fat ün honest bel preschaint,
Quant pochias paclaunas, chia veise miss aint.
Dieu lascha giodair bgers anns et cun bain
Cun bain et sandet et mainse puchio,
Quel nouv Infantet quel saja ludo!

Accord da compra 1683.

Con ilg preschaint biglet s'fo andeir ein leber baratt tranter mes fraer Ml Pedar Pol Chiaspar sco compreder et ilgs Irtaevels digl Barmeir Zon digl Luzi u lours paraunts faschond a lour nom sco vandeders d'un prô sen Pnêtz, vers oriaint terminond culg prô da mes cusrein Sr. M Pol Gross, et vers occidaint conter ilg Prô da Sr. Compêr M Zon Gianatsch, sco terms et confeings mossan, leber e larg sainza otra gravezza da paints u ampina-schuns: Pr. la Somma da R. 55, siz Raïntschs tschinquantatschinch.

In Pajamaint dad det compreder par ilg prem egna somma da daners, ch' el vo creditour da dets vandeders, chi dess gnir scoutzeda, et alloura oltra da que ve d'oton prossem egna (üna) (s. h.). Vachia grassa d' egn latz, et egna (üna) s. h. trema grassa, aziò ch'ils vandedars possan daer la promessa sodisfactiun a lours creditours da Scheid.

Et que chia dets compredars restan plè algs compredars pr. ils duos bretschs, schi dessan els ilg pajèr cun daners u faer soma da daners da metter a fet enfegna chi vegn a plaschair alg creditour da spizèr: Ais fat preschaint Sr. M. Valentin Schmid, Sr. Tumesch Luzi, Tieni Lutzi et mè Infrascritt, scrivant d'la preschainta, tres commischiun d' las parts.

Pol Pol Caspar.

Ad actum Filisur 21. Juni 1683.

Ais spais 3 R. maloss.

2. Dialect d' Alvagni.

Cortas notizias sur la vischnanca d' Alvagne.

Il stimo e premuro Signeur President della societad rhaetorumaunscha a usiu la buntad da concepoir e publitgiar aintan la segonda annada dellas annalas rumaunschas ina beala novella intitulada „Il cavrer d' Alvagni“ (il curer d' Alvagne), la quala e vignoida lisoida cun grond plaschair ed interess, essend ella formalmainz e materialmainz fez bain concepoida. Il suttascrez, scu convaschoin e paraint dil numno „curer d' Alvagne“, sa ressainta ublio da poarscher ils pi cordials engraziamaints li stimo auteur ed iar aintan il madem Taimp da dar ina pintga prova dil sias lungaz matern, aschibain tgi el sa bain avonda, tgi quest sias lungaz n'a betg quella richezza da pleds e quella bellezza da formas scu divears oters dialects rumaunschs.

Neus lain far questa prova cun dar varsacauntas notizias istoricas sur la vischnanca d' Alvagne.

Sainza dubi e Alvagne ina vischnanca fez viglia; scu ils nos vigls scripteurs rhaetics pretendan, existeva quella schon dil Taimp, cheura tg' ils Romaners vevan an possess nossa Rhaetia.

Ils scripteurs Aegidi Tschudi, J. Stomphius e Fortunat Sprecher dedutgeschan il nom „Alvagne“ (u „Alvaneu“) dalla denominazieun latoina „Alveus novus“; tenor questa derivazieun vess do il Bogn d' Alvagne il nom all' entiera vischnanca, essend tgi „Alveus“ veut soir taunt scu „ava“. Aschibain tgi questa declarazieun e betg mal fundamentada, certain neus tuttoina, tgi il nom „Alvagne“ possa darivar da „Alba nova“, essend tg' ils Romaners davan a bliars lias il nom „Alba“, scu p. ex. Alba longa, Alba Helvia, Alba Pompeja etc.

Duraunt il taimp da meaz (Mittelalter) era la vischnanca d' Alvagne suttamessa lis bareuns da Vaz, siua lis conts da Toggenburg e Montfort e dalla foin dil 15. schantaner anfoin igl onn 1649 alla tgiisa d' Austria. Ma dil 15. schantaner anna appartigeva ella aintan il madem taimp iar alla loia dellas X darsoiras e veva aquisto aintan il decors dil taimp grondas libertats e bliars privilegis. Igl onn 1649 a ella sa faz libra totalmainz dall' Austria cun pajiar a quella ina considerabla somma, la quala e vignoida tagliada sin la facultad dils singuls vaschoins, scu nus mossia in rodal da taglia, il qual sa cata aintan il codisch vigl da cumoin.

Alvagne era la capitala della darsoira da „Belfort davains“, alla quala appartegnevan iar Farrera (Schmitten) e Tain (Wiesen). La schantada vigneva adoina tignoida ad Alvagne cun gronda pompa e solemnidad; il mastral ed ils siros cumparevan cun spadas e vignevan cumpignos dalla cumpagnoia da matts an parada militara; il mastral nov tigneva in solemn pled e stueva alleura dar ina baregl voin ed ina marenda a quels, ils quals veran faz la parada. Jar anc otras isaunzas popularas vignevan tignoidas ple u manc solemnemainz, scu p. ex. las mantinadas tar las nozzas, ils vinschigleuns sin las aclas e las masoiras sin las alps, las qualas isaunzas en ossa totalmainz svanoidas e crûdadas scu unfrenda dil taimp modern.

An riguard ecclesiastic e Alvagna ina plaiv fez viglia, sur la quala il convent da Churwalden veva pi bot il drez da collatura. Farrera e Tain eran filialas della baselgia da S. Murezi ad Alvagne, la quala era construoida aintan il styl gothic. Alla foin dil 17. schantaner e questa baselgia vignoida disfazza e rimplazzada entras ina baselgia pi gronda construoida aintan il modern styl roman. Il custaivel altar gothic della baselgia viglia e vigniu transpurto aintan la nova; anval donn, tgi quel e vigniu per part disfurmo entras ornamaints moderns. Alvagne a do da vigil anna bliars da sias convaschoins li stand spiritual, in sias vaschoin, Ser J. P. Simmen, era professor e canoni a Vienna ed e moart lo igl onn 1776 scu elisiu prevost dil dom da S. Steafan.

Pi bot sevan bliars vaschoins d' Alvagne scu caffetiers, pastiziers e furnars an tearras eastras, principalmainz an divears martgos italiauns, scu p. ex. Brescia, Ferrara, ed an faz lo per part ina beala roba.

Finalmainz stuain neus anc far menzieun dil Bogn d' Alvagne, il qual formescha da vigil anna ansemen cun Tgesalunga ina fraczieun dil cumoin d' Alvagne. Questa fraczieun vegn numnada il „Bogn“ a mutoiv dell' ava da sualper, la quala crescha lo e la quala nos piavel nomna „l'ava marscha“.

Scu divears scripteurs vigls pretendan, era quest' ava minerala enconaschainta schon dil taimp dils Romaners. Bliars parderts omens da madascoina dils schantaners passos menzioneschan quest bogn e datan a quel special lod.

Il renomo docter venezian Gratarolus, moart igl onn 1568 scu professor dell' universitad da Basel, nomna l'ava dil Bogn d' Alvagne in' ava fez remarcabla della Rhaetia; mademamainz

iar igl erudit professor da Zürich Dr. Scheuchzer. Igl onn 1747 e vigniu stampo a Cuira in codischet sur il Bogn d' Alvagne, or dil qual sa resultescha, tgi quest bogn vigneva fez frequento du-raunt il 16., 17. e 18. schantaner.

Ils renunos docters grischeuns, J. Bavier da Cuira, M. Schwarz da Tavo e J. A. Grass da Portein, ils quals vivevan aintan l'amprema measadat dil schantaner passo, an frequento savens quest bogn, an faz specials studis sur quest' ava marscha e datan a quella sin fundamaint dellas experienschas fazzas grond lod. Els recummondan quella principalmainz encunter malsognas darivauntas da freduras e humiditats, encunter malsognas della peal, scu p. ex. rugnia, burschoina, encunter mal dil stomi, dil liav, rheumatismus e bliars oters mals. Ils seura numnos docters raquointan divears exaimpels, ils quals nus mossan la gronda vertet e foarza da quest' ava. Il nos piavel a il provearbi, tg'ins possa baiver ava marscha da schluppar sainza tgi quella possa far mal.

Ma per betg unfisar e stanclantar mengia fez ils stimos lecteurs dellas annalas, lain neus oir alla foin cun nossas notizias, las qualas neus vain screz sulettamainz scu pintga prova dil dialect d' Alvagne.

Aschibain tgi quel na po betg star a pér cun bliars oters dialects da nossa tgiara patria rumaunscha, stimain e carezain neus el tuttoina, e quegl taunt ple, essend tgi neus oters d' Alvagne pudain entaloir entras el sainza difficultat tots ils oters idioms rumaunschs.

Neus purschain alla foin nos cordial saloids a tots stimos commembers della societad rhaeto-rumaunscha cun il sincer garrisch, tgi quella possa prosperar ple e ple e restar victorieusa aintan il sias glorieus combatt per la venerabla favealla dils sias perdavaunts.

J. M. B.

3. Dialect da Stierva.

La calonda Marsa.

Igl amprem Mars è conform ad egna viglia isanza en de da grond' importanza pigls mattatschs da Stierva. Sen chel de croda l' annuala battaglia cunter igls inimeis da Mon. Las preparaziungs lotier vignan per part fatgas igl meis avant.

La dumang della calonda Marsa bagn marvegl en igls giovanets all' asta, ansolvan an totta prescha e serendan cun zampugns, stgelas u scalots sella piazza da redunanza. Reunias lò totts ansemes, formeschan els dalunga ena prozesiung e traverseschan las veias della vischnanca, sunond igls zampugns cun furious fracasch. Avant las tgas (tgesas) ed habitaziungs se fermigl mintg' eda cun ferma canera e sunada. Igls canastrers, chegl vot deir igls pitschens digls mattatschs, igls cals portan canasters per procurar la vivonda, intreschan ainten las tgesas e ratschevan digls vaschigns las bisignevas aggredienzas per far far la sopa castrada ed en bung bulsania, scu er otras tratgas, tgi vignan serveidas segl gentar comunavel. Chel gentar vign preparo ainten padèla u vanang da l'egn' u l'otra benevoglainta dunang e servia a totts mattatschs ansemblamaintg, coura tg' els returnanç digl camp de battaglia.

Fineida la prozesiung cun zampugns anturn vischnanca, se paregian igls noss guerirs per eir ancunter agl inimei. Els s'armeschan cun pertgas lungas u fists; divers magara er anc cun anels da plom; divers portan bandieras, en faziel cotschen u sgaglea sen ena torta lunga. Er igls zampugns gronds e brunsignas portigl cun els.

Usché samtgeas ed armos se mettigl an strada e von ve Mulegn segls cunfegns della vischnanca versa Mon e spetgan lò l'arrivanza digls adversaris. Pi spert u avant tgi chels reivan an vista, se posteschan igls noss herox per part sella punt, tgi separeschia igls dus territoris, per part dasper chela. Oters se zoppan oravant davos seifs u davós igls bietgs digl mulegn e della rezgia e formeschan uscheia la reserva zuppada. Dantant s'avicinescha igl inimei. Da mintga vart vign fatg en terribel fracasch cun sunar igls zampugns, cun clamar e givlar e provocar

legn loter cun schloms e malavervas. Arrivos igls inimeis affignan la punt, scumainza la battaglia. Dalunga se dattan els schnasadas e sfruschidas cullas pertgas, tgi tanschan gliunsch.

All' entschatta provigl da spuventar legn loter cullas pertgas e cun fistadas; mintga part tschertga da sustigneir igl terragn occupo, bot tschessond, bot stumplond anavos l'otra.

Igl combat vign ple a ple vehement. Igls curaschevels s'approximeschan ple a ple, se tgapan a mang e se tracteschan cun pugnidas e schlaffadas e forsa er anc cun paèdas, schi fo basigns per terrar igl adversari. Coura tg' igl combat è propa vehement e declinescha alla fegn, alla victoria u persa, alloura è igl moment, noua tgi la reserva saglia notiers, sdrappa vicendevlamaintg igls ameis ord la circumdada digls inimeis e prova da fugientar chels. Las davosas forzas vignan raspadas per dar igl davos culp. Ossa croda la decisiung. Chels tg' on pers ston seretrer, igls otres persequiteschan igls fugitivs. Mensgard cape-tigl tgi tal u tal oter se lascha tgapar. Igl disgraztgea vign fatg prischunir, cargea e lia sen ena schlisa e mano e tratg digls inimeis cun grond spitachel tras vischnanca, scu ena unfrenda e demonstraziung della victoria.

Fitada la battaglia turnan igls combattants anavos, passan e repassan anc en' eda las veias della vischnanca givlond e clamond e sunond igls zampugns e serendan alloura ainten la tga, noua tg' igl gentar sarrò nia preparo. Chel gentar è per solid fitg gustous, pertge totts on pulita fom ed igls ples en schiglio bels e bungs maglièders

Durond e siva gentar vign rachinto chegl tg' è davento ainten igl combat; igls valerous vignan ludos, igls chècas sprezzos. Igl ruschanem dependa ple u manc digl success della battaglia. Pi gloriousta la battaglia è stada, pi legers, sdurdinos e stalladitschs se portan igls noss giovans combattants. Igls pitschens, tg'on betg piglia part ved la sadada, von ossa danovamantg cun canasters tgesa par tgesa e tschertgan da rimnar ovs e fregna e pantg ed otras bunas tgosas pella tschagna.

Chela vign er fatga per totts ansemen ord' las vanzadeiras da gentar ed or digls fretgs della nova raccolta. Siva tschagna se quiettan igls mattets e von plangsia a pos. Encaltgign sa-semgia da sanganousas fatschendas, fistadas e freidas.

La calonda Marsa è puspè passada. Las auctoritads de vischnanca s' opponeschan a chel vigil usit ed amprovan d' igl destruger. Uschè vogl cullas isanzas digls babungs. Chegl tgi compara robust, antic, frestg ed original sto tschessar davant ena tott ulivonta, ma debla civilisaziung. Tuttegna resterò la calonda Marsa an buna memorgia.

Nous lagn sperar, tg' igls noss giovans combattants de chel de sarron adegna segl li valerous e robusts, schi niss enzacouras agl tandem da defender l' honour e l' independenza della nossa tgera patria.

J. F.

4. Dialect da Bonaduz.

Ina tradiziun.

Bonaduz schai en igna contrada recha cun ruignas da castells vegls. Dad ina vart en las ruignas dils castells a Flem e Trign; dall' autra vart stat Rhazen cun siu casti onc habitabel e pli lientsch ogn da quella vart è la Tumgliesca cun blières ruignas e cun blières castells onc habitai. Da meun sot è la greunda vischnonca da Domat, ella veva è ses castells sin ses tommas. Mo è a Bonaduz a' gl dad' ign temps dau ign casti. Quel sto esser stau beca lientsch daven dalla vischnonca da Bonaduz, voi ancheunter il Rogn, sco mossan ong oz il gioi ruignas ch' en là da ve. Quellas ruignas vardan voi ancheunter il casti da Trign (Hohentrins) e stattan or sin ign grugn da gripa.

La tradizieun rascheuna il sequent da que casti. En que casti habitava digl temps dals pageuns ign nausch tyrann, nomnau „Bucaneu“. Da que nom dariva il nom „Bucaneua“, per tudesc „Wackenau“ Aschoia sa nomna ong oz il gioi il spaze antorn las ruignas. Il tyrann Bucaneu era ign om fetg rabust. El mava bliè a caçia ad angulava als viandons tot tge ch'i vevan. Cur el vezzeva mattas da Bonaduz, che ad el plaschevan, prandeva'l quellas an siu casti. Qué an ils omens da Bonaduz beca schau plasche blié gadas, els én sa raspai e an sa cunssagliéu da fa igna sign cun Bucaneu. Tgi cun faulschs, tgi cun zappas, zapeuns, cun sagirs e zapégns e semiglieuns uvaffens, aschoia én els sa tratgs ancheunter il casti da Bucaneu cun tota furia. La resistenza, ch' igl tyrann a vuleu fa alla furia digl pievel cun agit da ses famegls e survients, a gidau not; il pievel da Bonaduz a cun rabtgiéda forza sfraccau la ferma miraglia digl casti, a paglieu igl nausch cavalier cun tot sia bargada ladernusa e mazzacrau tots ansembl. Cur ils omans an ugiu fatg vandetga agl Tyrann ladreun e a ses survients, ani mes il casti an fiag e domoliu la miraglia da tala maniera, ch' igl é restau me igna ruigna en igl liag, neua ch' aveun steva igl casti an tota parada. Que é stau la vandetga digl pievel per la tyranoia ch' el aveva stuiu suffrir dureunt ign greun temps.

Suointer la mort digl tyrann Bucaneu — aschoia gioi la tradizieun pli lientsch — in vezzeva savens la notg an que vault, gié beca da liensch dalla vischnonca sigl Tuleu, ign tribel Verm da fiag, cha fageva malsagira l'antira contrada. Per se deliberar da quella bestgia ifama e per quella cuntentar, stuevan quels da Bonaduz mintgamai unfrir ina matta.

In' autra tradizieun rauenta er, cha suointer la mort digl tyrann compari mintga 100 onns sin igl plaz dallas cuétgleras sur la vischnonca ina femnuna nera, la quala spetge sin ign spindrader.

C. A. B.

5. Dialect da Tujetsch.

Il ratun tschiec.

Dianter tots animals, tge se tegnan se dentorn la gliut, 's ei strusch in, tg' é schi malvesius sco 'l ratun. E tanataun on ils ratuns era sias bunas qualitads. In om perdert, tg' era disaus d' observar exactamein tot quei tg' el veseva, raquint' a nus la sequenta historia:

Iu era betga del ple bein e steva perquei ina damaun er' in' ura ple tg' el ordinari enta létg se divertend cun leger. Tot en in' jeda aud' iu a sgarsond enzetgéi el cantun visavi miu létg. Iu mira via e vezza a vegnend o dad ina rusna in ratun giuven e cun ina jeda siánter aun in auter. 'L antschatta vegnevan ei bufatg e cun tot adatg plénennò e miravan sen tots mauns antorn cun seis terlischonts églietts. Se cartend els segirs, seglievan ei per la tgombra antorn et encurevan, sch' i enfassien zatgei da magliè. Ei fova davaires zatgei miulas paun pel plaun antorn, et iu tertgava, tg' ei magliassien quellas avaun meis égls. Mo quai é betga daventau, il contrari s' èn ei spert fugi anavos en sia rusna. Iu tartgava gl' emprem, tg' ei vessien viu me e fussien perquei fugi, mo er' en quei grau er' iu se sbagliaus. Siánter ina pintga urialla tornan ei puspé, mo betga persuls, anzi en cumpagnia cun in ple gron et evidentamein ple vegl ratun, il qual ei vevan cun trà e stuschà rabbitschau o d'la rusna et en quei liuc, nua che las miulas eran. Iu saveva tuttavia betga, tge quei vessi da muntar, entochen tg' iu a finalmein viu tge 'l ratun vegl era tschochs. Pertgei iu veseva, tg' el tappava mo siánter las miulas, tochen tg' el pudeva tòngier ina, e schinavaun tge perfin il curri (ir) pareva dad ira vess tier (li) el, sche portavan ils -giuvens notier las butgèdas senza magliè sezs la mendra miula. Iu mez vess ugen bezz vi in taun da miu solver li ratun vegl, tge steva avaun me, sch' iu vess betga tumiu da cotras spuentà quella brava familia de ratuns. Dentaun fov' iu veiramein muentaus dalla carezia filiala de quels giuvens animals, ils quals fagevan per sia paupra momma ple bié tgé bié carstgauns. Sche tots ratuns èn intenzionai usché sco quels dus, lura vali betga tier els il proverbii, tge survescha lis carstgauns per zanur: „In bab po ple tgunsch viventà deisch uffauns, tge deisch uffauns in bab.“ —